

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קט.

עין משפט נר מצוה

(א) ס"א ר' עקיבא, (ב) ס"א כדי שישאלו, (ג) ס"א כה. ע"ש ליתא רבי עקיבא, (ד) ומתפסח איתא ס"א ר' עקיבא, (ה) ושמחת אלה ויתקן במה שמחמת. רש"י, (ו) ג"י הערוך קטטטט, (ז) ס"א בברכתא, (ח) עירובין ד' י"ד. ויזיל לא. מנינה י"א. סוכה וי, (ט) דף קד: קטו: (י) (פ"י ה"ו), (כ) (בפיוט פ' פסחים).

תורה אור השלם

1. ושמחת בחגך אהיה ובגדך ובגדך ועבדך ובקמך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך: דברים טו יד ויבחת שלמים ואבלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך: דברים כו ו ויין ושמח לבב אנוש להודיע פנים משמח ויהם לבב אנוש יסעד: תהלים קד טו
2. ואיש כי תנא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הקרב: ויקרא טו טו

הגהות הב"ח

(א) נביא חוטפין מצוה גלילי פסחים שבביל תינוקות (שלא ישנו תלמידי יו"ט לפי קמא דרשב"י לא גרסינן לה: (ב) תוב"ד ד"ה רביעית וכו' וכן תפסה במס' ועלה רביעית הלוג כיצד רביעית המנאל השק החולה ומן הנותרים קח אחד תפסאריס ופעמים סור ס"ב פ"א ח' מעשרים שהוא סאה ומחלה וארבע יוסר שמי פעמים חלק י"ב כולל מנאל ומחלה ג' לוגין שהוא חלק י"ב מל"ו לוג וארבע חלק י"ב מ"ג לוגין הוא רביעית הלוג: (א) בא"ד וטול המעמית וכן תעשה במים קח הרובע וכה תשקל כ"ל ותפת מהר"י נמחק: (ד) בא"ד כאלו השללנו מן המים מהר"י ולפי תלמוד שלנו:

גליון הש"ס

נברא אין שמחה אלא בין. ע"י ש"א ס"א סומן תק"ט וע"ש פ"ג דבילה:

הגהות בורה"ב

א. רשב"י ד"ה קליות וכו' ר"א אומר תעלה וכו'. י"ב ע"י כחן גמגום וערובו נגשו השב"ס כי לא היה לה נמאל שם ככל המשעות בלוחו הפסח וז"ע להניחו גם יפלא קמא ר"א השב"ס משם זה י"ל בדקוק:

מוסף תוספות

א. דמשום הכי לא היה צריך שימנעו מללמוד. ב. לדרוש מוס' באגדה. ג. אקאמר הוה דבליילי פסחים לא היה דורשים כדי שלא יישנו התינוקות. ד. מוכח בהדיא שהוא פחות מרביעית הלוג. מוס' תוס' דה"ש. ה. חשבון א' קצר מה"ד יחיאל מפרש. מוס' דה"ש.

קליות. קלי מחטים ישנים: חוטפין מלה. מגזייהן את הקערה בשביל תינוקות שישאלו. ואית דמפרש חוטפין מנה אולכין מהר וזה הלשון עיקר מלמדיית הא דר"ע בדה"ה: **חוז מערבי פסחים.** כדי שישנו התינוקות ציוס ולא זלילה בשעת הגדה: **קספא דמורי"סא.** מדה שמוכרין בה את המורי"ס: **סמנא קדמי"סא.** מדה שהיתה בה כבר בטבריא: **סוס יסירה.** על תמנתא דהשתא רביעית: **ובה משערין רביעית לפסח.** שהיו ממלאין אותה ומנערין אותה לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מלאה ומיס הנשארים בתמנתא איהו הן רביעית: **זרוס אלכע.** זרוס חזי אלכע ורוס חומש אלכע: **ברכנפא.** בגודל שיש בטפח ארבע אלכעיס מהן: **רשב"ם**

קליות קלי מחטים ישנים דקדש אסור עדיין זלילה הראשון של פסח. ומקומות יש כספר שמידי שנה חטים ישנים בתמנת על גבי האור ואולכין אותם עם אגוזים בקינוח סעודה מפי רבינו שמואל החסיד וגם בתמנתא מלניו קליות מחטים ישנים ושניה בתמנתא תרומות (פ"ה משנה ג) אגב גררל דתני סאה תרומה טהורה שנפלה לפחות ממאה חולין וטמאין תירוס ומישרף רבי אליעזר אומר תעלה א ותאכל נקודים או קליות או תלוג בני פירות: **חוטפין מלה.** מגזייהן את הקערה בשביל תינוקות שישאלו ואית דמפרשי חוטפין מלה אולכין מהר שני לשונות הללו פירש רבינו. ויש גורסין מלוגת מגזייהן את הקערה שיש בה מלה ומרור וכו' תשליין. ולי נראה חוטפין מסלקין את הלחם מיד התינוקות שלא יכו ישנו מתוך מאלל הרבה כדרך התינוק אחר אכילתו ושוב לא ישאלו אצל עכשיו כשחוטפים מהן לא ישנו וישאלו כלומר לא ישנו שלא אכלו כדי שצנעו וישאלו כשיראו השינויים שאנו עושין היכרא לתינוקות

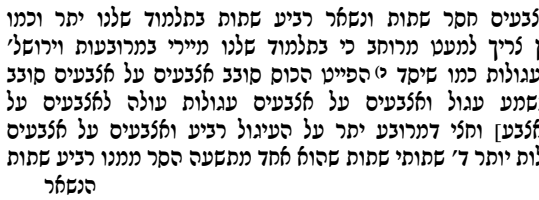
כדלקמן. וכן מוכח לשון התוספתא דתניא רבי אליעזר אומר חוטפין מלה תינוק כדי שלא ישן רבי יהודה אומר משמו אפילו לא אכל אלא חורת אחת ולא טיבל אלא פרפרת אחת חוטפין מלה לתינוק כדי שלא ישן כלומר גולין. ורבינו פ' שכן עיקר אותו הלשון שפירשתי חוטפין דקאמר כדי שלא ישן קא מייתי נמי להא עובדא דר' עקיבא דחייש שאכלו מעט כדי שלא ישנו ור"ע איירי שזריך למחר לעשות הסדר טרם ישנו: **חוז מערבי פסחים.** כדי שישנו את התינוקות ציוס ולא זלילה בשעת הגדה. א"י כשמעבדין עד הלילה לאחר שהחטיף שנים התינוקות: **אגש בראוי לנס ציון.** גמ' קאמר לה: **קספא דמורי"סא.** מדה שמוכרין בה המורי"ס: **ובה משערין רביעית של פסח.** שממלאין אותה ומחלקין אותה לארבע כוסות ללוג ארבע רביעיות: **סמנא.** מדה והיינו תומן ועוכלל דמסכת סוטה (דף ט:): **הווא יסירה על דא.** תמנא: **ובה משערין רביעית של פסח.** שהיו ממלאין אותה ומנערין לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מלאה ומיס הנשארים בתמנא היא רביעית: **[רביעית] של סורה.** כגון רביעית יין של נזיר הלכה למשה מסיני (סוכה דף ו). ורביעית דם הצאה משני מתים דנפקא לן מקרא (מזיר דף לט). וכגון רביעית שמן לרקיקי נזיר דאיכא דילין לה מקראי בתמנות (דף פט.). ומדת חלל הכלי צריבעו הוי אלכעיס אורך על אלכעיס רוחב זרוס אלכעיס וחזי אלכע וחומש אלכע ומנא לן ממקוה: **דפניא ורחץ במים חם כמי מקוה.** מיס המיחידים נקחו מתחלה מעמנן מדלל כתב זמים למעוטי שאזבין דאזיל השתא ומייית וטביל: **כל בשרו.** מדלל כתב בשרו משמע שכל גופו עולה בהן שאינו נראה אלא כולו מוכסה בהן: **דהיינו**

חוז מערבי פסחים. ה"ג רבינו שמואל ולא נהירא לטו לא יוכלו לישן בלא אציהס וטעם שני שפירש שמה יעכבו עד שיחשך הרבה אם כן לא היו צריכין לעמוד ציוס כי אם זלילה לכך נראה דגרמי לילי פסחים והיו רגילין ציות המדרש לילי י"ט כדאמרין

(צ"ה דף כה). **מעשה בשמעון התימני** שלא בא זלילי י"ט לבית המדרש למחר מאלו רבי יהודה בן צדק: **שנאמר** ושמחת אתה וביתך. תימנה דהאי קרא גבי מעשר שני כתיב צ"י ראה ולא מייתי קרא דכתיב צ"י ראה גבי רגל ושמת אתה וצנך וצנך וי"ל דליף ממעשר דכתיב ציוס צהדיא: **בא"י בבלי** פשתן המגוחצין. אכל בצבל לא היו בקיאים לנהך כדאמר (תענית כט): **גיהון** שלנו כתיבוס שלהס:

במה משמחו ביין. היינו בזמן הזה אכל בזמן בית המקדש חין שמחה אלא בצבא: **וזבחת שלמים** ויבחת שלמים שם ושמתה. תימנה דהאי קרא צהר עיבל כתיב ולא מייתי קרא דשמחת בחגך דדרשינן מיניה בחגיגה (דף ט). לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו ישראל יוצאין ידי חובתן בנדריס ונדבות וי"ל משום דהכא צהדיא כתיב וזבחת שלמים ושמתה: **תמנא.** פ"י רשב"ס דהיינו תומן ועוכלל ולא נהירא דזמנוכר את הספינה (צ"ג דף ט). חשיב לוג ורביעית הלוג תומן ועוכלל וכל מדה ומדה פוחתה והולכת וכלן משמע שהיא יוסר מרביעית: **רביעית של תורה אצבעים.** מכלן קשה על פירוש רבומי של רבינו שלמה שפ"י דרביעית בכל מקום היינו רובע ויסקר כי לפי זה החשבון הוא רביעית הלוג פרי"ת רוס המקוה ע"כ אלכעו השלך רביעית ישאר נ"ד קח מכל עשרים אחד יעלה אלכעיס וחזי אלכע וחומש וכן מקח ברוחב אחד מ"ז וכן באורך

הרי אלכעיס על אלכעיס זרוס אלכעיס וחזי אלכע וחומש אלכע וכן תעשה זמים ועלה רביעית (א) רביעית המנאל השלך החולה ומן הנותרים קח אחד מעשרים ופעמים יוסר חלק שנים עשר או תקח אחד מכ"ד והס' ג' אלכעו חלק על חומשין והשלך העשירית ישארן שלשה עשר חומשין וחזי והס' אלכעיס וחזי וחומש אלכע או קח רביעית והס' י"ח אלכעיס והשלך הרביעי ישארן י"ג אלכעו וחזי וטול החמישית (א) מהר"י. קחה רובע וככה תשלך וחלק החמישי קח ולך או השלך עשירית המיס ישארן ל"ו יעלה צ"י סאין לכל טפח ולג' אלכעו סאה וחזי השלך מג' אלכעו העשירית כאלו השלכנו מן המיס (א). ולפי תלמוד שלנו החשבון מכוון אצל על גרסת ירושלמי דקאמר אלכעיס על אלכעיס זרוס אלכע ומחלה ושליש אלכע וכן עשה הפייט ועל גובה חסר שמות מאלכעיס והכל א' קשה כי לפי שיעור המקוה אינו מכוון וי"ל דצירוסלמי איירי באלכעו כפוריית והכל צמדצריית ואלכעיס וחזי וחומש הס' י"ו שמתים וחומש שמתו צאו לירושלים נכנס הכל צ"ג שמתים וחזי צאו לצפורי נכנס הכל צ"ח שמתים ורביע שמתו שהס אלכעיס חסר שמתו ושאר רביע שמתו בתלמוד שלנו יתר וכמו קן צריך למעט מרוחב כי בתלמוד שלנו מיירי צמדצריית וירושל' בעגולות כמו שישך (א) הפייט הכוס סובב אלכעיס על אלכעיס על משמע עגול ואלכעיס על אלכעיס עגולות עולה על אלכעיס על [אלכע] וחזי דמרוכב יתר על העיגול רביע ואלכעיס על אלכעיס הנשאר

מוסף רש"י

חוטפין מצות. שמהו לטרוח מצדו יוס כדי להכב מהר (לע"ל ג). אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים וגו'. ואע"ג דהאי קרא לאו כנגלס כתיב דהאי קרא צהר גחייס ובהר עיבל כתיב מיסו כנגלס שמה כתיבא ושמת חתך (סוכה טז). שלא ידא דבר חוצין בין בשרו לזמים. צהר זמים משמע שגם צהר לזים (ב"ב טז). במים בני מקוה. המנוסין משמע ואע"ג דלא חייס, מדלל כתיב חייס (טברין ד). או: זמים שמתו מים משמע מים נקודו בפסח משמע מים המיחידים, לפיכך שזבוק, ומיחיו מים חייס לא צריך מדמיסו סב (ויקרא טו) מיס חייס מכלל דשאר טמאין לאו מיס חייס צנו, ומיחיו זמים המיחידין במקוה, אע"פ שהן שגמים (תרגום א"ר). את כל בשרו. משמע על צהר כאלו (טברין ד).

רבינו הגנאל

תניא רבי אליעזר הגדול אומר חוטפין מצוה בלילי הפסח בשביל התינוקות שלא ישנו וישאלו. אמרו על רבי עקיבא מימיו לא אמר הגינע זמן לעמוד במית המדרש אלא לילי הפסח בשביל התינוקות הכפורים כדי להאכיל בניו ובני ביתו. ת"ר חייב אדם לשמח בתו ברבלי, רבי יהודה אומר שמחת אנשים ביין ושמחת הנשים בבבלי בבגדי צבעונין ושבראין ישראל בבגדי פשתן מגוחצין. בזמן שביית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר ועכשיו אין שמחה אלא לבב שנאמר ויין ישמח לבב אנוש. א"ר חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים (רוס) [ברום אצבעים] וחזי אצבע [וחומש אצבע] ובגודל. כדתניא ורחץ במים את כל בשרו. במים, מי מקוה, את כל בשרו. מיס שכל בשרו עולה בהן וכמה הן,

הנשאר